

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

230. De sequestrando Nouitio à Religione, vel puella pendente lite
matrimonij, vt eorum voluntas cognoscatur. Et docetur potestatem
sæcularem non posse cogere Religionem ad ita exponendum Nouitium, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

tamen habent vim, cum id spectet ad Summum Pontificem laici enim, ut dictum est, nihil possunt statuere quod matrimonij liberum consensum impediatur, etiam circa accidentia ipsi matrimonio.

RESOL. CCXXVII.

An laicus sit iudex competens, quando agitur de possessorio matrimonij? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 56. alias 55.

§. 1. **A**gitur de possessorio, v.g. inter virum, & uxorem; & vir innititur possessione adversus mulierem, quæ propria autoritate diuertit, vel è contra queritur, an Iudex laicus sit competens in hoc casu? Affirmatiuam sententiam ex neotericis Iurifconsultis docet Thefaurus *decis.* 117. & ita fuisse decisum in Senatu Pedemontano testatur. Sed male, & contra iurisdictionem Ecclesiasticam: nam matrimonialis possessoria admixtam habet causam spiritualitatis simul, & titulû: & Iudex laicus certum est, quod potest cognoscere de possessoriis rerum Ecclesiasticarum, quando per titulum iustificari debent: vnde possessoriij causa mixtam habens causam spiritualitatis, ad solos Iudices Ecclesiasticos pertinet. Et ita in terminis hæc omnia probat nouissimè Franciscus Molinus *tract. de ritu nupt. lib. 2. differ. 10. n. 19.* & seq. Ad illum, & non pigebit.

RESOL. CCXXVIII.

An iudex Ecclesiasticus sit competens in causis Sponsalium? Et quid, si iuramento firmata sint, vel an saltem sint missi fori? Ex part. 1. tr. 2. Ref. 131. alias 130.

§. 1. **R**espondeo affirmatiuè. Ita docet Marius Antoninus Maceratenis *lib. 1. resol. 79. n. 8.* Reginaldus *in praxi. tom. 2. lib. 31. cap. 36. num. 268.* Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 1. disp. 69. num. 19.* Vnde secundum Marium Antonium, *vbi supra*, non sunt audiendi; Glossa *in cap. non est. in ver. uxores*, & ibi Abbas *num. 3. & 6. de sponsal. Couarruias de spon. part. 2. cap. 7. num. 3.* & alij afferentes, Iudicem sæcularem posse compellere partes, ad obseruanda sponsalia: sed Sanchez *loc. cit. disp. 29. n. 9.* docet, Iudicem vtriusque fori competentem esse ad sponsaliorum coactionem dummodo de ipsorum valore nihil agatur: Quo casu, solus Iudex Ecclesiasticus est competens. Sed, dum sponsalia certa sunt, potest Iudex sæcularis, ut dictum est, ad ea compellere, licet iuramento firmata sint. Vide Abbatem *in cap. ex literis. el. 2. de sponsal. n. 4.* Rosellam *ver. sponsalia. n. 3.* Brunclum *de sponsal. concl. 16. n. 6.* & alios.

RESOL. CCXXIX.

Ad quem iudicem spectat spiriualem, vel sacularem, pendente lite super matrimonio, vel in sponsalitijs, sequestrare puellam, causa explorandi voluntatem? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 132. alias 131.

§. 1. **A**d Iudicem tantum Ecclesiasticum, hoc spectare, tradunt communiter Doctores *ex cap. cum locum de spon.* Et ita hæc sententiam docet Gen tensis *in prax. cap. 14.* Ragucius *in lucerna Paro. Gen tensis de matr. 9. 96. & 128.* Vide etiam Gutierrez *de matr. ca. 37.* & idèd cum ad Episcopum spectet, iudicare de libertate consensus puellæ, poterit etiam iudicare de loco tuto, per quem peruenitur ad dictam libertatem consensus, ex regula *1. ad rem mobilem. l. ad legatum ff. de procur. vnde non valebit, laico Iudici le offerre velle tradere puellam in loco, vbi vult ipse Iudex Ecclesiasticus.* Et si internenerit casus, ut ad tollendam suspicionem coactionis necesse sit extra ciuitatem puellam extrahi, tunc equidem ipsa sponsa ex autoritate Iudicis Ecclesiastici adducitur. Casus autem esse potest, si timeatur presentia Principis, vel alicuius potentis; & ita in facti contingentia euenisse Mediolani testatur Riccius *in praxi tom. 1. resol. 216. n. 3.* & notantur etiam Genuensis *vbi sup. cap. 17. n. 4.* & Ragucius *9. 128. n. 2.*

Ref. & infra in Ref. 341 per tot.

RESOL. CCXXX.

De sequestrando Nouitio à Religione, vel puella pendente lite matrimonij, ut eorum voluntas cognoscatur. Et docetur potestatem sacularem non posse cogere Religionem ad ita exponendum Nouitium, depositandum, vè nisi illis ex parte Religionis vis fieret manifesta, & extra hunc casum iudices saculares, si id tentarent, grauissime peccarent, & excommunicationem Trident. *sess. 25. c. 18. de Regul. ipso facto impositam incurrerent.* Et quid est dicendum, si id ex auctoritate Ecclesiastica Summi Pontificis, vel Nuntij Apostolici fiat? Et quid de secundo casu, an iudex sacularis possit se intromittere, & sequestrare puellam in loco tuto ad finem tollendi violentias, &c? Ex part. 1. tract. 3. & Misc. 3. Refol. 20.

§. 1. **Q**uoad primum assero cum Fagundez *in De-calog. tom. 2. lib. 3. cap. 31. num. 11.* dupliciter posse extrahi nouitium à Religione.

1. Primum à potestate publica ad instantiam consanguineorum, vel parentum, & tunc deponitur, seu depositatur nouitius in aliqua Religiosorum domo, vel sacularis magnæ virtutis, & confidentiæ, ut examinetur de voluntate, & vocatione, ad quod examen Nouitius non accedit spontè, & voluntariè sed ex imperio potestatis publicæ; voluntariè enim, & spontè ipse poterit Religionem deserere, si voluerit; ad id enim nouitatus tempus statutum est, ut videat an sibi Religio contineatur; & ut Religio experimentum faciat an ille sibi sit vtilis. In hoc ergo examine duo sunt communiter recepta.

3. Verum est, Potestatem sacularem non posse cogere Religionem ad ita exponendum nouitium, depositandum, nisi illi ex parte Religionis vis fieret manifesta, & verò si extra hunc casum ministri saculares id tentarent, grauissimè peccarent, & vim inferrent Religioni vsurpando iurisdictionem Ecclesiasticam, inpendiendoque iniuste nouitium, vel exponendo illum sine causa iusta, & legitima periculo perdendi Religionem, & excommunicationem Concilij Tridentini *sess. 25. cap. 18. de Regularibus* ipso facto impositam iis, qui sine iusta causa personam aliquam retrahunt à Religione incurrent, si fuerit femina, non masculina ipsa persona, quæ extrahitur, vel tali periculo exponitur, de qua re supra egimus, *num. 7.*

4. Alterum est quando id fit ex auctoritate Ecclesiastica Summi Pontificis vel Nuntij Apostolici, & tunc ut licitè fiat, debere dari, & præcedere sufficientem causam ab ipso prius examinatum, & approbatam, v. g. si ei prius constet ingressum non fuisse legitimum ex aliquo defectu, vel nouitium fuisse deceptum, aut leuiter motum; probatio verò huius causæ incumbit parentibus nouitij, vel alijs, qui illius egressum requirunt, vnde si fiat sine causa

causa iusta, vel sine sufficienti examine causæ, erit illa dispositio, & extractio illicita, & peccaminosa, quia fieret moralis violentia Religioni, & quia exponeretur novitius graui periculo Religionis defendendæ, vt optimè notat Rebellius *1. part. lib. 5. quest. 15. in fine*, & Molina *tom. 4. tract. 4. disput. 51. conclus. 1. 2. secunda verò pars*, non tamen incurritur excommunicatio in Concilio Tridentino imposita ipso facto iis, qui quouis modo sine iusta causa impediunt Religionis ingressum, nisi persona, quæ sic impeditur, sit femina: quia Concilium loquitur dumtaxat de impediendis feminis, quæ excommunicatio, cum sit pœna, non est extendenda ad personas masculinas, vt *num. 7. diximus*, imò affirmat Rebellius allegatus, & optimè, teneri Prælatos Religionis ex officio, prædictos novitios in eo casu defendere, quantum licitè poterint. Caueant igitur ex dictis, iudices laici non se introrittere in tali casu, nisi vis illata novitio sit manifesta, & iudices Ecclesiastici non ad simplicem querelam parentum, sed causa sufficienti examinata prius, & probata, novitios extrahant in loco tertio pro eorum voluntate cognoscenda.

5. Quoad secundum punctum, sic asserit Genuensis in *praxi Archiepiscop. Romæ* impressa anno 1609. apud Iacobum Mascardum *cap. 15.* Sed an iudex secularis possit se introrittere & sequestrare puellam in loco tuto ad finem tollendi violentias? Et veritas, est quodd si matrimonium est iam contractum, & mouetur questio super eo ex aliqua causa, cum questio sit merè spiritualis, non potest iudex laicus aliquo modo se introrittere *d. cap. tuam*, & sic procedit *cap. cum locum*, si verò non est contractum matrimonium, nec pendet lis coram Ecclesiastico, poterit iudex laicus ex officio sequestrare puellam, ne illi inferatur violentia, cum Republicæ interfit scandala, & violentias tolli. *e. Textus est in l. prima C. de nupt. vbi notab. Bald.* Benè verum est, quod postquam iudex laicus sequestrauerit puellam, poterit etiam Episcopus, ad quem spectat concedere licentiam contrahendi, ponere eam in alio loco, & explorare eius voluntatem: Nam ad ipsum præcipuè pertinet prouidere, ne matrimonia sint coacta, vt supra dixi, & aliàs non cõcedere licentiã contrahendi.

Verum ego obseruo, quod supradicta verba non inueniuntur impressa in vltima editione dictæ praxis directæ ad Cardinalem Bisciam, & edita Romæ apud eundem Mascardum anno 1630.

6. Vnde ex his apparet, primam sententiam Genuensis non placuisse postea censoribus Romanis & quidem hanc potestatem in tali casu, non solum Episcopo, sed etiam iudici laico competere, tradit Emanuel Themudo in *decisionibus Obysponensibus tom. 2. decis. 238. num. 1.* vbi sic ait: Hæc causa deducta fuit in iudicium, Vicarius Generalis dubitare cepit, quid in causa agere deberet, cui respondi præ nimia inter me, & ipsum amicitia, quod quando timetur persuasio ad contrahendum, ipsam sequestrari posse puellam in domo tuta, & honesta etiam ex officio, quinimò etiam iudex secularis orphanorum, & multò melius Rex in hoc casu potest manus apponere, vt in effectu vulnerata iam causa euenit, & bona inuentariata; qui citat Conaruiam, Azeuedum, Auedanum, Riccium & alios.

7. Omnino tamen certum est, quod pendente lite super matrimonio, videlicet super electione viri inter concurrentes in vnam puellam, nè illi inferatur violentia, & eius consensus sit liber.

8. Itaque quod in tali casu potest Episcopus puellam sequestrare ad finem explorandi voluntatem, & locus tutus in hoc proposito decreto iudicis assignatus,

poterit esse, vel Monasterium, vel domus paterna cum matre, & patre, fratre, & aliis sororibus nubilibus, & cum hi aderint, non erit reponenda in Monasterio, vt tradit decisum per Rotam Grassis in vna de diortis, sed si timeatur iniusta persuasio per dictos contanguineos, non erit ibi reponenda, vt in vna Romana decisum fuit coram Blanchetto 1565. Sed in hoc multum valebit Officium Iudicis, vt eam non reponat in loco suspecto.

9. Et si interuenerit casus, vt ad tollendam suspensionem coactionis, necesse sit extra Oppidum, vel Ciuitatem puellam extrahi, si turè id fieri potest, tunc communibus expensis, scilicet sponsi, & sponsæ, ipsa sponsa adducetur. Casus autem posset esse, si timeatur præsentia Principis, vel alicuius Potentis.

Et ita præter Doctores citatos tenet Ragucius in *Lucerna Parochi de matrimonio quest. 128.* Et in casu contingenti iudex Ecclesiasticus non deserat videre Gutierrez *de matrim. c. 27.* & secundum eius doctrinam se gerere.

RESOL. CCXXXI.

An de causa dotis principaliter, & non incidenter introrata possit iudex Ecclesiasticus inter laicos cognoscere? Et quid, quando dos in testamento relicta est puella pauperi? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 117. aliàs 116.

§. 1. **D**Octores pro negativa, & affirmatiua sententia vsque ad fatietatem adducit Cenedo in *canonicis questionibus. q. 37. per totam*, & Ceuallos *tract. de cognit. per viam violent. p. 2. q. 13. per tot.* Ioan. de Heuia in *Curia Philippica p. 1. §. 1. num. 9.* & ipsi negatiuam sententiam sequuntur, quam vtiore existimat nouissimè Augustinus Barbosa in *suis collect. tom. 1. lib. 3. tit. 21. cap. 5. n. 3.* & Christoph. de Anguiano in *tr. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 13. n. 17.*

2. Sed, quidquid sit de hoc certum est, quòd quando dos in testamento relicta est puellæ pauperi, tunc non iudex secularis, sed iudex Ecclesiasticus erit competens contra laicum: etiam principaliter, & ad instantiam partis. Et ita docet Bobadilla in *polit. tom. 1. lib. 2. c. 17. num. 10. in fine*, & in *Glossa littera C. Gutierrez pract. 99. lib. 1. q. 44. n. 10.* & *lib. 3. q. 29. n. 30. Cenedo n. 7. Ceuallos n. 4. vbi supra, & alij.*

RESOL. CCXXXII.

An principes, seu ministri laici possint statuere irritando aliqua iuramenta, qua in certis contractibus apponuntur, vt super matrimonio, decimis, & similibus? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 74. aliàs 73.

§. 1. **A**ffirmatiuè videtur respondendum: & ita in Lusitania iure regio noua *Recopil. l. 4. tit. 73.* irritantur omnia iuramenta, quæ in contractibus, & promissionibus apponuntur. Sed negatiua sententia profus sustinenda est: quia lex lata à Principe seculari nihil potest circa iuramentum, cum negotium merè spirituale sit, vt supra, de matrimonio, decimis, & similibus. Et præter Doctores, quos citat, & sequitur Carolus de Grassis *de effect. cler. off. 2. num. 81.* docent hanc sententiam Duardus in *Bull. Can. lib. 2. can. 15. q. 19. num. 56.* & pius, & doctus Iurifconsultus Martha *de iuris. p. 4. centur. 1. cas. 72. num. 18.* qui contractum sententiam falsam vocat: & reuera est: & multos alios citat, quidquid sit de illa lege Lusitanæ, quam conatur defendere Fagundez *de Precep. Eccles. tract. 1. lib. 3. cap. 7. num. 17.* vbi putat, Reges

Sup. hoc in Ref. præterita & lege doctrinam alterius Ref. eius annot.

Sup. hoc in Ref. præterita & lege doctrinam alterius Ref. eius annot.

Quoad hoc in Ref. præterita & supra in Ref. 116. §. 1. n. 3. Sed restat de seq. & in fine alterius Ref. eorum annot.